

AB'DE **YENİLENEBİLİR ENERJİNİN PAYININ ARTMASI** VE TÜRKİYE

Çisel İLERİ
İKV Proje Müdürü

EUROSTAT VERİLERİNE GÖRE, AB'NİN TOPLAM ENERJİ TÜKETİMİNDE YENİLENEBİLİR KAYNAKLARIN KULLANIMI 2004 YILINDA %8,3 İKEN 2013 YILINDA %15'E ÇIKTI. **YENİLENEBİLİR ENERJİ KAYNAKLARINI EN FAZLA KULLANAN ÜLKE İSVEÇ, EN AZ KULLANAN ÜLKE İSE LÜKSEMBURG OLDU.** EUROSTAT VERİLERİ, AB'NİN YENİLENEBİLİR ENERJİ HEDEFLERİNE ULAŞMADA KAT ETTİĞİ MESAFEYİ ORTAYA KOYMASI BAKIMINDAN ÖNEMLİ OLDUĞU KADAR, YENİLENEBİLİR ENERJİNİN KULLANIMININ ARTIRILMASI, HEM AB HEM DE TÜRKİYE'NİN UZUN VADELİ HEDEFLERİ AÇISINDAN DA SON DERECE ÖNEMLİ.

Mart ayı ortasında Türkiye-AB ilişkilerinde enerji gündeminin belirleyicisi Avrupa Komisyonu'nun Enerji Birliği'nden Sorumlu Başkan Yardımcısı Maros Sefcovic'in 16-17 Mart tarihlerinde Türkiye'ye yaptığı ziyaret oldu. Nitekim 16 Mart 2015 tarihinde Türkiye-AB Üst Düzey Enerji Diyaloğu'nun açıklanmasının, ardından 17 Mart 2015 tarihinde TANAP Projesi'nin temel atma törenine Avrupa Komisyonu'nun Enerji Birliğinden Sorumlu Başkan Yardımcısı düzeyinde katılımı önemli bir noktaya dikkat çekiyordu. Bu nokta da, AB'nin sadece Güney Gaz Koridoru'nun hayata geçmesine verdiği önem kadar Türkiye ile AB'nin en dikkate değer ortak paydalarından birinin enerji olduğunu göstermekteydi.

İthal enerjiye bağımlılığın siyasi ve ekonomik sonuçları Türkiye ile AB arasında enerji arz güvenliğini ön plana çıkarırken, yenilenebilir enerji, enerji verimliliği gibi başlıkların da taraflar arasındaki ortak paydayı büyütmede son derece etkili olacağını görmek gerekiyor.

25 Şubat 2015 tarihinde açıklanan Enerji Birliği'ne ilişkin Tebliğ, Birlik için yenilenebilir enerjide dünya lideri olma, yeni nesil, teknik açıdan gelişmiş ve rekabetçi yenilenebilir enerji için küresel merkez haline gelme hedefini açık ve net biçimde ortaya koyuyor. Hatta 2020 yılı için enerji karmasında yenilenebilir enerjinin payını %20 olarak belirleyen AB, 2030 yılı için bu hedefi %27'ye yükseltti.1

Avrupa istatistik Ofisi (Eurostat) tarafından 10 Mart 2015 tarihinde açıklanan son verilere2 göre 2013 yılında AB'nin toplam enerji tüketiminde yenilenebilir enerjinin payı %15'e ulaştı. Bu oran, AB'nin 2020 yılı için belirlediği %20 hedefine hiç de uzak olmadığını gösteriyor.

Yenilenebilir Kaynakların Ulaştırmadaki Payı (Toplam Enerji Tüketimi %)

Ülke	2004	2010	2011	2012
AB	3.4	5.1	5.4	10
Belçika	4	4.4	4.3	10
Bulgaristan	0.4	0.3	5.6	10
Çek Cumhuriyeti	0.7	5.6	5.7	10
Danimarka	3.3	5.5	5.7	10
Almanya	5.9	6.9	6.3	10
Estonya	0.2	0.3	0.2	10
İrlanda	3.9	4.1	5	10
Yunanistan	0.7	1	1.1	10
İspanya	0.4	0.4	0.4	10
Fransa	0.5	7.1	7.2	10
Hırvatistan	0.4	0.4	2.1	10
İtalya	4.7		5	10
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	0	0	1.1	10
Letonya	3.2	3.1	3.1	10
Litvanya	3.7	4.8	4.6	10
Lüksemburg	2.1	2.2	3,9*	10
Macaristan	5	4.6	5.3	10
Malta	1.8	3.1	3.3	10
Hollanda	4.6	5	5	10
Avusturya	7.7	7.8	7.5	10
Polonya	6.5	6.1	6	10
Portekiz	0.4	0.4	0.7	10
Romanya	2.1	4	4.6	10
Slovenya	2.1	2.9	3.4	10
Slovakya	5	4.8	5.3	10
Finlandiya	0.4	0.4	9.9	10
İsveç	9.5	12.9	16.7	10
İngiltere	2.7	3.7	4.4	10
Norveç	1.4	1.4	1.6	10

** Eurostat, tahmini ulusal verileri.*

GENEL TESPİTLER

✓ Son dönemde Türkiye-AB enerji ilişkilerinde önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Türkiye-AB Üst Düzey Enerji Diyaloğu bunun en somut göstergelerinden biridir.

✓ AB ve Türkiye açısından enerji arz güvenliği ve iklim değişikliğiyle mücadele dikkate alındığında yenilenebilir enerji öne çıkmaktadır.

✓ Mevcut koşullarda AB 2020 yılında toplam enerji tüketiminde yenilenebilir enerjinin payını %20'ye çıkarma hedefine ulaşacaktır.

✓ Ulaştırmada yenilenebilir kaynaklarının payının 2020 yılına kadar %20'ye çıkarılması hedefi hâlihazırda AB için ulaşılabilir görünmemektedir.

✓ Türkiye'nin Aralık 2014'te açıkladığı Ulusal Yenilenebilir Enerji Eylem Planı müktesebat uyumu açısından atılan önemli bir adımdır.

✓ Türkiye'de kurulu enerji gücü içinde yenilenebilir enerjinin payı yüksek olmakla birlikte hidro gücünü çıkardığımızda geriye kalan oran sadece %4'tür.

✓ Türkiye'nin 2023 yılında ulaştırmada yenilebilir kaynakların kullanımını %10'a çıkarma hedefi mevcut koşullarda erişilebilir görünmemektedir.

✓ Yenilenebilir enerjinin Türkiye ve AB arasındaki enerji diyaloğunun en önemli unsurlarından biri olarak görülmesinin iki taraf için de önemli katkılar sağlayacağı aşikârdır.

AB'NİN YENİLENEBİLİR ENERJİ HEDEFLERİNE ERİŞMEDE SON TABLO

AB ortalaması dikkate alındığında, 2004 yılından bu yana son 9 yıl içinde yenilenebilir enerjinin toplam enerji tüketimindeki payının ikiye katlandığı görülüyor. AB ortalaması, 2020 hedefine ulaşılabileceği sinyalini verirken, üye ülkelerin ulusal hedeflerine erişmede gösterdikleri başarı ise farklılaşıyor.3 Tablo I'de yer alan veriler yenilenebilir enerji kullanımının en yüksek olduğu ülkelerin İsveç (%52,1), Letonya (%37,1), Finlandiya (%36,8) ile Avusturya'nın (%32,6) yer aldığı görülüyor.

Yenilenebilir enerji kullanımının en düşük olduğu ülkeler ise Lüksenburg (% 3,6), Malta (%3,8), Hollanda (%4,5) ile İngiltere (%5,1) olarak sıralanıyor.

Bulgaristan, Estonya, Litvanya ve İsveç'in 2020 ulusal hedeflerine şimdiden ulaştıkları görülürken, bu hedeflerin gerisinde kalan ve çatalın en açık olduğu ülkelerin İngiltere (%15'lik ulusal hedefe karşın %5,1 gerçekleşme), Hollanda (%14'lük ulusal hedefe rağmen %4,5 gerçekleşme), Fransa (%23'lik ulusal hedefe rağmen %14,2 gerçekleşme) ve İrlanda (%16'lık ulusal hedefe rağmen %7,8 gerçekleşme) olduğu ortaya çıkıyor.

Bu farklılığın ardında, bazı ülkelerde yenilenebilir enerjiye verilen destek güçlüyken diğerlerinde daha düşük olması, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde nükleer enerji gibi alternatif enerjilerin yeğlenmesi gibi çok sayıda sebep bulunuyor.

İklim değişikliğiyle mücadele ve karbon salınımlarının azaltılması kapsamında AB, ulaştırmada yenilenebilir kaynakların kullanımını 2020 yılına kadar %10'a çıkarmayı hedefliyor. Bu hedef, her üye ülke için aynı.

Yenilenebilir Kaynakların Ulaştırmadaki Payı (Toplam Enerji Tüketimi %)

Ülke	2004	2010	2011	2012
AB	3.4	5.1	5.4	10
Belçika	4	4.4	4.3	10
Bulgaristan	0.4	0.3	5.6	10
Çek Cumhuriyeti	0.7	5.6	5.7	10
Danimarka	3.3	5.5	5.7	10
Almanya	5.9	6.9	6.3	10
Estonya	0.2	0.3	0.2	10
İrlanda	3.9	4.1	5	10
Yunanistan	0.7	1	1.1	10
İspanya	0.4	0.4	0.4	10
Fransa	0.5	7.1	7.2	10
Hırvatistan	0.4	0.4	2.1	10
İtalya	4.7		5	10
Güney Kıbrıs Rum Yönetimi	0	0	1.1	10
Letonya	3.2	3.1	3.1	10
Litvanya	3.7	4.8	4.6	10
Lüksemburg	2.1	2.2	3,9*	10
Macaristan	5	4.6	5.3	10
Malta	1.8	3.1	3.3	10
Hollanda	4.6	5	5	10
Avusturya	7.7	7.8	7.5	10
Polonya	6.5	6.1	6	10
Portekiz	0.4	0.4	0.7	10
Romanya	2.1	4	4.6	10
Slovenya	2.1	2.9	3.4	10
Slovakya	5	4.8	5.3	10
Finlandiya	0.4	0.4	9.9	10
İsveç	9.5	12.9	16.7	10
İngiltere	2.7	3.7	4.4	10
Norveç	1.4	1.4	1.6	10

** Eurostat, tahmini ulusal verileri.*

Eurostat verileri, ulaştırma için belirlenen yenilenebilir hedeflerine erişimde 2013 itibarıyla sadece İsveç'in (%16,7) başarılı olduğunu gösteriyor.(Bkz. Tablo II) Ulaştırma sektöründe %9,9 oranında yenilenebilir kaynakların kullanım oranıyla Finlandiya'nın da kısa sürede AB hedefine erişeceğini öngörmek mümkün. Ancak diğer ülkelerin performansına bakıldığında 2013 yılında gerçekleşen verilerle %10 hedefi arasındaki makasın oldukça açık olduğu net. Nitekim Estonya'da bu oran %0,2, İspanya'da %0,4 ve Portekiz'de %0,7. AB ortalamasının ise hedefin yaklaşık yarısına erişebildiği ve %5,4'te kaldığı görülüyor.

TÜRKİYE'DEN YENİLENEBİLİR ENERJİ MÜKTESEBATINA UYUMDA ÖNEMLİ ADIM

Türkiye AB müktesebatının bir parçası olan yenilenebilir enerji hedeflerine ve (her ne kadar enerji başlığında müzakereler açılmasa da) AB müzakere sürecine olan bağlılığını ve kararlılığını göstermek amacıyla Aralık 2014 tarihinde kendi Ulusal Yenilenebilir Enerji Eylem Planı'nı açıkladı.4 Eylem Planı'nda 2023'e kadar yenilenebilir enerjinin toplam elektrik enerjisi talebindeki payının en az %30'unu karşılayacak düzeye yükseltilmesi ve ulaştırma alanında yenilenebilir enerjinin payının AB hedefi olan %10'a

yükseltilmesi teyit ediliyor. Türkiye'nin bu hedefi belirlenirken önümüzdeki dönemde sahip olduğu zengin güneş, rüzgâr gibi kaynakları çok daha yüksek oranda kullanacağı öngörülüyor. 2013 sonu itibarıyla Türkiye'de yenilenebilir enerji kaynaklarının toplam elektrik üretimindeki payının %29, kurulu güç içindeki payının %40 olduğu görülüyor. Ancak bu tabloyu doğru okumak için toplam %29'luk yenilenebilir enerji payının %25'inin hidro kaynaklı olduğu; sadece %4'lük kısmın rüzgâr, güneş gibi diğer yenilenebilir kaynaklardan geldiği dikkat çekiyor. Türkiye'de diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının payının sınırlı kalmasında, Yenilenebilir Enerji Kanunu'nun 2005 yılında yürürlüğe girmesine rağmen, ikincil mevzuatın geç çıkması, düşük sabit fiyat garantisi gibi unsurların etkili olduğu söylenebilir. Nitekim son dönemlerde bu sorunların nispeten aşılması, yenilenebilir sektörünün canlanmasına katkı sağlıyor.

Türkiye'nin ulaştırma sektöründe yenilenebilir enerjinin kullanımını AB hedefi olan %10'a yükseltme çabaları ise tıpkı pek çok AB ülkesinde olduğu gibi oldukça zorlu ilerliyor. Ülkemizde biyokütlenin 2012 yılındaki payının sadece binde 11 ile sınırlı kalması dikkat çekiyor. Açıkça görülüyor ki, Türkiye'de biyokütlenin ulaştırma sektöründe kayda değer bir yeri bulunmuyor ve en temel enerji kaynağı olarak petrol hâkimiyetini koruyor. Dolayısıyla Türkiye'nin 2023 hedefi olan %10'a ulaşılabilmesi için önemli desteklerin sağlanması, daha teşvik edici politikaların izlenmesi gerekiyor.

16 Mart 2015 tarihinde açıklanan Türkiye-AB Üst Düzey Enerji Diyaloğu'na ilişkinTaslak Ortak Deklerasyon pek çok önemli noktaya parmak basmakla birlikte, özellikle enerji arz güvenliği gündemdeki yerini koruyor. Ancak Deklerasyon'da, Türkiye-AB Üst Düzey Enerji Diyaloğu'nun doğal gaz, elektrik, nükleer, enerji verimliliği, iklim eylemi ve yenilenebilir enerji gibi ilgili tüm sektörleri kapsayacağının belirtilmesi son derece önemli. Türkiye'nin mevcut yenilenebilir enerji potansiyelinin hayata geçirilmesi, Birliğin 2020 ve 2030 hedeflerine erişmesine, iklim değişikliğiyle mücadelesine, yenilenebilir enerjide dünya lideri olma hedefini Enerji birliği tebliğ çerçevesinde teyit eden Birliğin bu iddiasını hayata geçrmesine katkı sağlar. Bunun taraflar arasında Türkiye-AB Üst Düzey Enerji Diyaloğu aracılığıyla teyidi, Türkiye'nin AB'ye katılımının getirilerinin enerji güvenliğinin ötesine geçtiğini daha net ortaya çıkarır. Türkiye açısında bakıldığında yenilenebilir enerji sektörüne en ciddi ilgiyi AB şirketleri tarafından gösterildiği akıldan çıkarılmadan, bu alandaki AB uygulamalarının Türkiye'nin Ulusa Yenilenebilir Eylem Planı hedeflerine erişmesine katkı sağlayacağı aşikâr.

DİPNOTLAR:

1) *Avrupa Komisyonu, "Energy Union Package, A Framework Strategy for a Resilient Energy Union with a Forward-Looking Climate Change Policy", COM(2015) 80 final, 25.02.2015, http:// ec.europa.eu/priorities/energy-union/index_en.htm, Erişim tarihi: 16.03.2015*

2) *http://ec.europa.eu/eurostat/documents/29 95521/6734513/8-10032015-AP-EN.pdf/3a8c018d-3d9f-4f1d-95ad-832ed3a20a6b. Erişim tarihi: 18 Mart 2015*

3) *Yenilenebilir Kaynaklardan Elde Edilen Enerjinin Kullanımının Teşviki Hakkındaki 2009/28/EC sayılı Yönerge (Yenilenebilir Enerji Yönergesi) her üye ülkenin AB'nin 20-20-20 hedefi kapsamında ulusal hedefini belirlemesi ve bu hedefine ulaşabilmesi için Ulusal Yenilenebilir Enerji Eylem Planı'nı hazırlamasını zorunlu kılmıştır.*

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32009L0028, Erişim tarihi: 24 Nisan 2015

4) *http://www.eie.gov.tr/duyurular_haberler/document/Turkiye_Ulusal_Yenilenebilir_Enerji_Eylem_Plani. PDF, Son Erişim tarihi: 18 Mart 2015.*